

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดตั้งกลุ่มนุ้ยชีวภาพ เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรในเขตตำบลหนองปลิง ผู้ศึกษาได้รวบรวมแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 แนวคิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2.1.1 ความหมาย ลักษณะ และองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง

2.1.2 กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2.1.3 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการรวมกลุ่ม

2.2 แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

คำว่า ความเข้มแข็งของชุมชน เป็นแนวคิดหนึ่งที่ได้รับการกล่าวถึงกันบ่อยหลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ เพราะผลพวงจากวิกฤติเศรษฐกิจทำให้ผลกระทบอย่างมาก ต่อชุมชนและสังคม ดังนั้น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่จะทำให้ประเทศไทย คอยฟื้นจากวิกฤติเศรษฐกิจในครั้งนี้ได้ ซึ่งจากการสำรวจสถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมีประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1.1 ความหมาย ลักษณะ และองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง

ความหมาย

เสรี พงศ์พิศ (2546: 29) ชุมชนเข้มแข็ง เป็นผลของกระบวนการพัฒนาที่อาศัยภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่รู้จักวิเคราะห์ศักยภาพของตนเอง รู้จักเก็บข้อมูลชุมชนด้วยตนเอง รู้จักวางแผนแม่บทและดำเนินการตามแผนนั้นด้วยตนเอง เป็นกระบวนการที่อาศัยปัญญานำหน้า ไม่ใช่เงินนำหน้าอย่างเดียวน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องใช้เวลาต่อเนื่องนานเป็นปี ๆ ไม่ใช่แค่เดือนสองเดือน ชุมชนเข้มแข็งไม่ได้เริ่มต้นจากการวิเคราะห์ปัญหา เพราะปัญหานั้นมีให้เห็นอยู่ทุกวัน มีให้คิดปวดหัวตั้งแต่ต้น

อ้อยทิพย์ เกตุเฒ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า “ชุมชนเข้มแข็ง” คือ ชุมชนที่มีศักยภาพ มีความรัก ความสามัคคี จงรักภักดีต่อชุมชน ทุกคนใฝ่เรียนรู้ มุ่งพัฒนาตนเองให้มีพลังความคิด พลัง

สติปัญญา เพื่อการพึ่งพาตนเองได้ในทุกด้าน รู้จักวางแผนจัดการทรัพยากร แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนได้ด้วยตนเอง ทุกคนมุ่งหวังประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ชุมชนมีเสถียรภาพ มีสันติสุข เพราะในชุมชนมีคุณธรรมนำชีวิต

ความเข้มแข็งของชุมชน จึงหมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ของเมืองหรือชนบทรวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้ การจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชนแล้วถึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนตลอดจนมีผลกระทบต่อภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยจะเรียกชุมชนนี้ว่า กลุ่ม ชมรม สหกรณ์ บริษัท องค์กรชาวบ้าน เครือข่ายหรืออื่น ๆ ที่มีความหมายแสดงถึงการร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน และด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่น ๆ ในสังคมด้วย (http://www.rakbankerd.com/01_jam/thaiinfo/country_info/index.html?topic_id=788)

เขวงพรหมณ์ หะวานนท์ (อ้างใน ณรงค์ศักดิ์ จักรกรณ, 2542 : 4) ได้เสนอว่าความเข้มแข็งของชุมชนเป็นมโนทัศน์ที่มีความหลากหลาย มีการกำหนดไว้หลากหลายในหลายกรณี ความเข้มแข็งของชุมชนควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) มีระบบเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน
- 2) คนที่มีวิถีชีวิตที่ประหยัด อดออม ไม่ถูกลัทธิบริโภคนิยมครอบงำ
- 3) ชุมชนมีระบบการผลิตที่หลากหลาย เพื่อลดความเสี่ยงในเรื่องราคาสินค้า

ระบบตลาดและเพิ่มความเข้มแข็งของคนในการบริโภค

โดยสรุป ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่คนในชุมชนรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรของตนเอง เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ปัญหา การตอบสนองความต้องการ และการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้เข้มแข็ง โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือการพึ่งพาตนเองได้ที่สุด

ลักษณะชุมชนเข้มแข็ง

ลักษณะของ “ชุมชนเข้มแข็ง” ได้มีนักวิชาการแสดงทัศนะไว้ดังนี้

1. เป็นชุมชนเรียนรู้ (Learning Organization) คือ เป็นชุมชนที่ตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา รู้ข่าวสารทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ รวมทั้งการเพิ่มพูนความรู้บางด้านที่จำเป็น เช่น ด้านอาชีพ ด้านการเมือง การปกครอง ให้กับชุมชนอย่างครอบคลุมและลึก การเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การลงมือทำการร่วมมือทำเป็นกลุ่ม เป็นความรู้จริง ผลการเรียนรู้จะเป็นพลังปัญญา พัฒนาชุมชนของคนได้

2. เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตนเอง (Common Management) คือ สามารถดำเนินการในสิ่งเหล่านี้ได้

- การวางแผน (Planning)
- การจัดองค์กรการจัดการ (Organizing) คือ การเตรียมการเพื่อการดำเนินการตามแผนข้อแรก เตรียมคน เตรียมวัสดุ เตรียมเงิน ฯลฯ
- ลงมือดำเนินการตามแผน (Implementing) คือ การเอาแผนเอาโครงการมาวางแล้วปฏิบัติตามขั้นตอนจนกว่าจะเสร็จงาน
- การประเมินผล (Evaluating) สิ่งที่ต้องดำเนินควบคู่ไปกับการดำเนินงานตามแผน คือ การกำกับงาน (monitoring) เพื่อให้แน่ใจว่า งานเริ่มดำเนินการตามเป้าหมายหรือมีปัญหาอย่างไรบ้าง ควรแก้ไขอย่างไร และเมื่องานสำเร็จแล้วควรมีการประเมินผลงานอีกครั้ง

3. เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) ซึ่งการมีจิตวิญญาณนี้ อาจแสดงได้หลายอย่าง เช่น การมีสมาชิกที่มีความผูกพันภักดีกับชุมชน รู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน มีผลประโยชน์ในปัจจุบันหรือในอนาคตร่วมกันกับชุมชน หลาย ๆ สิ่งนี้ทำให้ชุมชนมีชีวิตจิตใจ พร้อมทั้งจะเจริญเติบโตหรือเสื่อมสลายตามสภาพสิ่งแวดล้อมและร่างกายได้

4. เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ (Peaceful) คือ คนในชุมชนมีความสันติสุข มีคุณธรรม มีคุณภาพ สันติภาพ เป็นผลของหลายเหตุ เช่น คนในชุมชนมีความสุข มีความสมดุลในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ปรองดองรู้จักสามัคคี รู้จักการจัดการชุมชน มีผู้นำ คือ มีพลังในการวางแผนเพื่อชุมชน (อ้อยทิพย์ เกตุจอม.อ้างแล้ว)

บทความวิชาการของภาควิชาการพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้กล่าวถึงลักษณะความเข้มแข็งของชุมชน ไว้ที่น่าสนใจดังนี้

- 1) ชุมชนที่คนในชุมชนสามารถดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี ไม่รอคอยความช่วยเหลือจากภายนอก มีความสามารถในการพึ่งตนเอง
- 2) คนในชุมชนมีความมั่นคงปลอดภัยในการดำรงชีวิต
- 3) มีวิสัยทัศน์สามารถคาดการณ์ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และมองเห็นแนวทางการแก้ไขปัญหานั้น
- 4) คนในชุมชนมีความรักและห่วงหาพันชุมชน

(<http://www.cdswtu.com/index.php?option=content&task=view&id=152&Itemid=34>)

-เมื่อเราปรับวิธีการคิดแล้ว จากนั้นก็เริ่มหาผู้นำหรือคนที่จะเป็นแกนนำ เนื่องจากผู้นำหรือแกนนำที่มีศักยภาพย่อมจะ

-ได้รับความเชื่อถือจากสมาชิกในชุมชนและจะเป็นแกนสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในทุกๆด้าน ผู้นำหรือแกนนำที่ดีต้องรู้จักวิเคราะห์ ต้องโปร่งใส มีคุณธรรม แสดงความรับผิดชอบและสามารถตรวจสอบได้ ที่เห็นได้ชัดคือ ความสามารถ ประสิทธิภาพในการบริหารการเงินของชุมชนหรือบริหารเงินทุนเพราะการเกี่ยวข้องกับเรื่องเงินๆ ทองๆ สามารถวัดคุณธรรม ความรับผิดชอบของผู้นำหรือแกนนำได้

-การพัฒนาผู้นำหรือแกนนำ นักพัฒนาอาจใช้การอบรมหรือการพาไปดูงานอย่างมีส่วนร่วมแล้วกลับมาแจ้งวิเคราะห์ เพื่อปรับใช้ต่อไป

2) สร้างจิตสำนึกโดยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้

ผู้นำหรือแกนนำ และนักพัฒนา จำเป็นต้องเสริมสร้างจิตสำนึกให้เกิดแก่สมาชิกในชุมชน โดยจัดให้คนที่มียุทธศาสตร์พบกันพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ ซึ่งอาจใช้เวทีชาวบ้านพูดคุยกระตุ้น ให้ชาวบ้านเห็นปัญหาของตนเอง ทำให้ชาวบ้านเกิดความตระหนักว่ามีปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่และหากไม่ได้รับการแก้ไขอาจส่งผลกระทบต่อทั้งตนเอง ครอบครัว และชุมชนของตนเองได้ ฝึกให้ชาวบ้านได้คิดเป็น ทำเป็นและแก้ไขปัญหาคือด้วยตัวของชาวบ้านเอง

3) การรวมตัวหรือรวมกลุ่ม

เมื่อชาวบ้านมีจิตสำนึกที่จะแก้ไขปัญหา ก็จะนำไปสู่การรวมตัวกันหรือรวมกลุ่มภายในชุมชนเอง มีการตัดสินใจร่วมกันว่าจะทำกิจกรรมบางอย่างด้วยกัน มีการระดมทรัพยากรภายในชุมชนเสียก่อน โดยคนที่มารวมตัวกันจะต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนของการคิดวิเคราะห์ ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผนงาน ร่วมดำเนินการตามแผนงานที่ได้ร่วมกันจัดทำขึ้น ร่วมกันประเมินผลงานที่เกิด จนกระทั่งร่วมกันได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานร่วมกัน

ในเรื่องของการบริหารจัดการต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชนหรือในกลุ่มบริหารจัดการกันเองตามกำลังความสามารถและความถนัดของแต่ละคน ซึ่งในการทำงานร่วมกันควรมีการที่จะให้คนอื่นๆ สามารถเข้ามาตรวจสอบความโปร่งใสเพื่อให้เกิดความไว้วางใจ เช่น มีการทำบันทึกรายงานการประชุม และมีการเสนอข้อมูลข่าวสารให้คนในชุมชนเข้าใจและเห็นว่าการกระจายผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นไปอย่างยุติธรรม

4) ขยายกิจกรรมหรือสร้างเครือข่าย

เมื่อมีการทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสำเร็จไปแล้วแต่ต้องการเพิ่มหรือสร้างฐานในด้านอื่นๆ ก็สามารถที่จะขยายกิจกรรมอย่างอื่นๆ ออกไปหรือจะเป็นการสร้างเครือข่ายไปยังชุมชนหรือ

เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้น โดยจะต้องมาร่วมวิเคราะห์ความจำเป็นในการขยายกิจกรรมหรือข่างานภายในชุมชนหรือระหว่างชุมชนว่ามีผลดีผลเสียอย่างไร ต้องการที่จะดำเนินการหรือไม่ โดยต้องให้เป็นไปด้วยความสมัครใจของคนในชุมชนด้วยตนเอง

5) ส่งเสริมและสนับสนุน

ไม่ว่าจะเป็นเทคนิค เทคโนโลยีความรู้ ที่จำเป็นต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาของตนเอง โดยอาจเกิดจากการที่สมาชิกแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันหรือโดยการเชิญผู้ที่มีความรู้มากกว่าซึ่งอาจเป็นคนภายในชุมชนหรือชุมชนใกล้เคียงหรือถ้าจำเป็นก็อาจเชิญวิทยากรที่มาจากหน่วยงานภายนอกก็ได้รวมถึงส่งเสริมหรือสนับสนุนในเรื่องต่างๆ จากองค์กรภายนอก ไม่ว่าจะเป็นวัสดุ อุปกรณ์หรือปัจจัยต่างๆ แม้กระทั่งเงินเพื่อที่จะทำให้มีศักยภาพสูงขึ้น

2.1.3 การเสริมสร้างความเข้มแข็งโดยการรวมกลุ่ม

แนวคิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งโดยการรวมกลุ่ม เป็นแนวคิดที่สำคัญในงานพัฒนาชุมชน เพราะเชื่อว่า การที่คนเราต่างคนต่างอยู่ ทำให้ขาดโอกาสในการแก้ไขปัญหา หรือตอบสนองความต้องการในระดับที่สูงขึ้น เนื่องจากแต่ละคนมีศักยภาพที่แตกต่างกัน แต่ก็มีปัญหาและความต้องการที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้น แนวความคิดเกี่ยวกับกลุ่มในงานพัฒนา ได้ถูกนำมาอธิบายในหลายความหมาย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มเพื่อนเกลอ องค์กรชุมชน องค์กรชาวบ้าน หรือองค์กรภาคประชาชน โดยแนวคิดหลักของคำว่า “กลุ่ม” มาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้คนในสังคม และมารวมกันเป็นเพื่อน เป็นคนร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อการพัฒนาและสร้างสรรค์ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม และมาจากแนวคิดของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของมนุษย์ที่จะดำรงอยู่ในฐานะของสัตว์สังคมที่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยและสร้างวัฒนธรรมสถาบันทางสังคมร่วมกัน (ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2546: 245)

จิตติ มงคลชัยอรัญญา (ม.ป.ป, น.1) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับกลุ่มว่า เป็นการร่วมพลังของคนจำนวนหนึ่งเพื่อแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่หรือร่วมกันกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (หรือหลายสิ่ง) เพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามที่ตน (และกลุ่มของตน)ปรารถนา การรวม (หรือร่วม) พลังนี้อาจมองได้ 2 นัย คือ

1. รวมพลังเพื่อต่อรอง เรียกร้อง ขอรับความช่วยเหลือจากภายนอก
2. รวมพลังเพื่อต่อรอง ดำเนินการด้วยตนเองให้มากที่สุดเพื่อการแก้ไขปัญหาของตน ซึ่งตามหลักการของการพัฒนาแล้ว การรวมพลังที่เหมาะสมในการพัฒนาน่าจะอยู่ในรูปแบบหลังมากกว่า เพราะสามารถจะนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในที่สุด การที่ได้มีประสบการณ์ด้วยตนเอง

สมาชิกภายในกลุ่ม) และการพัฒนาจากระดับกลุ่มสู่การเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่นเป็นเครือข่าย ประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการในขั้นตอนนี้คือ การกระตุ้นให้เห็นความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย และการพัฒนาความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันเป็นเครือข่าย เช่น การสร้างแม่ข่าย หรือแกนกลางในการประสาน การเสริมด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาระบบการติดต่อสื่อสาร

2.2 แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง

แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง เป็นแนวคิดที่มีการพูดถึงมานานในสังคมไทย ยิ่งเมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจขึ้นในปี พ.ศ. 2540 แนวคิดดังกล่าวนี้ ได้มีการพูดถึงกันมากขึ้นในฐานะที่เป็นแนวคิดทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนอันเป็นรากฐานในการพัฒนาระดับล่างสุดเกิดความเข้มแข็ง มั่นคง อันจะส่งผลให้เกิดสมดุลในเศรษฐกิจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมต่อไป

ปรัชญาของเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง (สังคิต พิริยะรังสรรค์ อ้างใน 2545) เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง เป็นแนวคิดที่ถือเอาคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่า “คนนั้นแหละเป็นที่พึ่งแห่งตน” เป็นที่ตั้ง แนวความคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองนี้ เห็นว่าคนจำเป็นต้องกิน จำเป็นต้องบริโภค เพราะฉะนั้น พื้นฐานสำคัญที่สุดของคน ก็คือ การผลิต ดังนั้น การค้า การแลกเปลี่ยนหรือ การตลาด จึงเป็นสิ่งสำคัญอันดับถัดมา ดังนั้น แนวคิดนี้ จึงถือว่า ก่อนอื่นจะต้องให้เกษตรกรผู้ผลิตพึ่งตนเองให้ได้ ชุมชนต้องพึ่งตนเองให้ได้ และในท้ายที่สุดสังคมและประเทศจึงจะพึ่งตนเองได้

มงคล ด้านธานินทร์ (2541) อธิบายแนวคิดและความหมายของเศรษฐกิจชุมชนที่ต้องยึดถือหลักสำคัญ 6 ประการ ดังนี้

1) ปณิธานของแนวคิด เศรษฐกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจชาติ เช่นเดียวกับกิจกรรมทางการเมือง การศึกษาและการพัฒนาสังคม ที่ผู้เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจและความมุ่งมั่นร่วมกันว่า การกระทำเพื่อความรุ่งเรืองและความอยู่รอดปลอดภัยของสังคมทั้งมวล จึงจำเป็นต้องพัฒนาเศรษฐกิจระดับล่าง คือ ชุมชนชนบทให้มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจระดับบน คือ ประเทศ อีกทั้งต้องสัมพันธ์กับการเมือง การปกครอง การศึกษา วัฒนธรรมของชนทั้งประเทศ การเน้นความสำคัญของเศรษฐกิจชุมชนใด ๆ คงไม่ช่วยให้กระบวนการเศรษฐกิจชุมชนบรรลุปณิธานดังกล่าวได้

2) กิจกรรมและรูปแบบ เศรษฐกิจชุมชนไม่ใช่ของใหม่แต่อย่างใด แท้จริงคือการทำงานเพื่อการดำรงชีพในแนวสัมมาชีพเพื่อการอยู่ร่วมกันกับเพื่อนมนุษย์อื่นในหมู่บ้าน ดังนั้น ประชาชนที่สนใจจะรวมกลุ่มในการเกษตร สามารถทำได้ดังนี้

2.1) ปลูกพืช (อันจะได้แก่ ข้าว พืชไร่ ไม้ผล ไม้ดอก ไม้ประดับ สมุนไพร) เลี้ยงปศุสัตว์ และสัตว์น้ำ รวมอยู่ในพื้นที่ดินเดียวกัน

2) ส่งเสริมการรวมกลุ่มของประชาชน โดยการใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือ เป็นปัจจัยที่จะเชื่อมความสัมพันธ์ของสมาชิก เพราะกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่สมาชิกเห็นประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม เห็นเรื่องใกล้ตัว เช่น การรวมกลุ่มที่มีเป้าหมายเพื่อการผลิต กลุ่มเพื่อระดมทุน กลุ่มเพื่อการแปรรูปผลผลิต กลุ่มเพื่อการตลาด และกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน เป็นต้น การรวมกลุ่มจะต้องมุ่งไปที่กลุ่มออมทรัพย์หรือกองทุนชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนกู้ยืมของชุมชนในการประกอบอาชีพ ดำรงชีวิต และสวัสดิการแก่ชุมชน และนำทุนไปสู่การแปรรูปผลผลิต (กลุ่มอาชีพ) ในขณะเดียวกันก็ต้องมีร้านค้าชุมชน (สหกรณ์) เพื่อทำหน้าที่เป็นการรวมกันซื้อ รวมกันขาย ทั้งอุปโภคบริโภคและปัจจัยการผลิต (ตามทฤษฎีใหม่ขั้นที่สองและสาม)

3) การสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน โดยที่ประชาชนในชนบทได้มีการรวมกลุ่มมานานแล้ว ซึ่งมีทั้งที่ประสบปัญหาและที่ประสบผลสำเร็จ มีการพัฒนาตัวเองให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ก็มีอยู่มากมาย แต่กลุ่มเหล่านั้นกระจายกันอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ขาดการเชื่อมโยงกัน ดังนั้น หากจะสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มชาวบ้านจะต้องส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายของกลุ่มชาวบ้านขึ้น โดยจะต้องสำรวจว่ามีกลุ่มชาวบ้านอยู่ที่ไหนบ้าง ทำอะไรกันอยู่และมีขีดความสามารถในการบริหารงานเป็นอย่างไร ในขณะเดียวกันก็ต้องรู้ว่ากลุ่มชาวบ้านนั้นมีปัญหา มีข้อจำกัด มีอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมในเรื่องอะไรบ้าง และจัดทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อให้ภาครัฐสามารถให้การสนับสนุนได้ตรงกับความต้องการ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาศรษฐกิจพื้นฐานแบบพึ่งตนเองของชุมชนได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ภาคราชการต้องเข้าไปช่วยเหลือ สนับสนุนและส่งเสริม นอกจากนั้น องค์กรชุมชนที่เข้มแข็งและปราชญ์ชาวบ้าน ยังเป็นแบบอย่างที่จะให้ชาวบ้านหรือกลุ่มอื่น ๆ ได้ไปศึกษาเรียนรู้กระบวนการพัฒนาที่ประสบผลสำเร็จ เป็นเสมือนมหาวิทยาลัยชาวบ้าน

4) สนับสนุนส่งเสริมการตลาดรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาพื้นฐานของภาคเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน คือ ตลาด ซึ่งเมื่อชาวบ้านผลิตสินค้าทางการเกษตรหรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ แล้ว ไม่สามารถจำหน่ายได้ในราคาที่เป็นธรรม แนวคิดในการแก้ปัญหาดังกล่าว คือ การจัดให้มีตลาดนัดชุมชน หรือ ลานค้าชุมชน ในทุกอำเภอ เพื่อให้เกษตรกรหรือกลุ่มอาชีพนำผลผลิตออกจำหน่าย ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านมีตลาดที่ขายผลผลิตได้ในราคาที่เป็นธรรม และประชาชนในเมืองก็ซื้อผลผลิตได้ในราคาถูก ในขณะเดียวกันเกษตรกรและกลุ่มอาชีพ ก็สามารถใช้ลานค้าชุมชนเป็นเวทีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการผลิต ซึ่งจะช่วยให้มีการพัฒนาคุณภาพของผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ของตนเองได้ดียิ่งขึ้น และยังเป็นสถานที่ที่จะให้ภาครัฐกิจได้เข้ามาคัดเลือก ซื้อ สั่งซื้อผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปจำหน่ายในเมืองหรือต่างประเทศต่อไปได้

5) จัดให้มีการประชุมชนประชาคมเศรษฐกิจพื้นฐานของชุมชนในทุกระดับ เพื่อให้เป็นเวทีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรึกษาหารือ แก้ไขปัญหาของชุมชนเอง วางแผนจัดทำโครงการและการแสวงหางบประมาณในลักษณะ “คิด (ใหม่) เอง ทำเอง” ระหว่าง “เพื่อน” ด้วยกัน โดยมีผู้แทนจากส่วนราชการ หน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ คอยเสริมความช่วยเหลือให้เป็น “เวทีประชาคมเศรษฐกิจชุมชนตำบล/หมู่บ้าน” และขยายเป็นเวทีประชาคมเศรษฐกิจชุมชนอำเภอ/จังหวัดต่อไป

กรมการพัฒนาชุมชน (2543 : 9) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองไว้ ดังนี้

1. เริ่มที่ชุมชนในชนบทหรือภาคเกษตรกรรม ในการแก้ไขปัญห เศรษฐกิจของประเทศซึ่งเป็นเศรษฐกิจพื้นฐานของประเทศ อันเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับภาค จุดสำคัญของเศรษฐกิจชุมชนคือ ชีคชุมชนเป็นหลัก ประชาชนต้องสามัคคีร่วมมือกัน ช่วยเหลือกัน การพึ่งตนเองและสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเป็นเสมือนทุนทางสังคม โดยเริ่มจากการส่งเสริมการผลิตพื้นฐานคือเกษตรผสมผสานซึ่งภาครัฐ ภาคเอกชนต้องเข้าไปให้การช่วยเหลือสนับสนุน จัดหาสระน้ำในแปลงไร่นาของเกษตรกร และทำแหล่งน้ำขนาดเล็กในพื้นที่ให้เป็นแหล่งน้ำสำรองสำหรับเติมน้ำในแหล่งน้ำในแปลงไร่นา ขณะเดียวกันก็เป็นมาตรการป้องกัน และแก้ไขปัญหายุ่งยากในช่วงฤดูภัยแล้งด้วย ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าว ต้องเน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนเป็นหลัก

2. ส่งเสริมการรวมกลุ่มของประชาชน โดยการใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือเป็นปัจจัยที่เชื่อมความสัมพันธ์ของสมาชิกเพราะ กิจกรรมทางเศรษฐกิจนี้เป็นสิ่งที่สมาชิกเห็นประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องใกล้ตัว เช่น การรวมกลุ่มที่มีเป้าหมายทางการผลิต กลุ่มเพื่อระดมทุน กลุ่มเพื่อการแปรรูปผลผลิต กลุ่มเพื่อการตลาด และกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน เป็นต้น

3. การสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน โดยที่ประชาชนในชนบทมีการรวมกลุ่มมานานแล้ว ซึ่งมีทั้งที่ประสบปัญหาและที่ประสบผลสำเร็จ มีการพัฒนาตัวเองให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ก็มีอยู่มากมาย แต่กลุ่มเหล่านั้นกระจายกันอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ขาดการเชื่อมโยง ดังนั้นหากจะสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มชาวบ้านจะต้องส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายของกลุ่มชาวบ้านขึ้น โดยจะต้องสำรวจว่า มีกลุ่มชาวบ้านอยู่ที่ไหนบ้าง ทำอะไรกันอยู่ และมี ความสามารถในการบริหารงานกันอย่างไร ในขณะที่เดียวกันจะต้องรู้ว่ากลุ่มชาวบ้านนั้นมีปัญหา มีข้อจำกัด มีอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมอะไรบ้าง เพื่อให้ภาครัฐสามารถให้การสนับสนุนได้ตรงตามความต้องการ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจพื้นฐานแบบพึ่งตนเองของชุมชนได้

4. สนับสนุน ส่งเสริมการตลาดรูปแบบต่างๆ ปัญหาพื้นฐานภาคเกษตรกรรม หรือ อุตสาหกรรมในครัวเรือนคือ “ตลาด” ซึ่งเมื่อชาวบ้านทำการผลิตผลผลิตทางการเกษตรแล้วไม่สามารถจำหน่ายได้ในราคาที่เป็นธรรม แนวคิดในการแก้ปัญหาดังกล่าวคือ การจัดให้มีตลาดนัดชุมชน หรือลานค้าชุมชน ในทุกอำเภอเพื่อให้กลุ่มเกษตรกรหรือกลุ่มอาชีพนำผลผลิตออกมาจำหน่าย ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีตลาดที่ขายผลผลิตได้อย่างเป็นธรรม และประชาชนในเมืองเองก็ซื้อผลผลิตได้ในราคาถูก ในขณะที่ด้วยกันเกษตรกรและกลุ่มอาชีพ ก็สามารถใช้ลานค้าชุมชนเป็นเวทีแห่งการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการผลิต ซึ่งจะเป็นการช่วยให้มีการพัฒนาคุณภาพผลผลิต หรือผลิตภัณฑของตนเองได้ดียิ่งขึ้น และยังเป็นสถานที่ ที่จะทำให้ภาคธุรกิจได้เข้ามาคัดเลือกซื้อ สั่งซื้อผลผลิตหรือผลิตภัณฑที่จะนำไปจำหน่าย

5. จัดให้มีเวทีประชาคมเศรษฐกิจพื้นฐานของชุมชนในทุกระดับ เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรัชญาหรือ แก่ไขปัญหาของชุมชนเอง วางแผนจัดทำโครงการ และการแสวงหางบประมาณในลักษณะแบบ “คิดเอง ทำเอง” ระหว่างเพื่อนด้วยกันโดยมีผู้แทนจากส่วนราชการ หน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชนคอยเสริมความช่วยเหลือให้เป็น “เวทีประชาคมเศรษฐกิจชุมชน/หมู่บ้าน” และขยายเป็นเวทีประชาคมในระดับอำเภอต่อไป

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มงคล สายสูง (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลน้ำเกีฮน กิ่ง อำเภอกุพิง จังหวัดน่าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ขอบเขตของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หมู่บ้านในตำบล น้ำเกีฮน ทั้ง 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านน้ำเกีฮนใต้ บ้านน้ำเกีฮนเหนือ บ้านต้นกอก บ้านใหม่พัฒนา และบ้านใหม่สันติสุข ศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาวิจัยโดยการสังเกต การสัมภาษณ์จากผู้นำชุมชนและภูมิปัญญาชาวบ้าน และการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ระยะเวลาที่ทำการวิจัยระหว่างเดือนมกราคม 2545 ถึง เดือนธันวาคม 2545 รวม 12 เดือน ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนของประชาชนในชุมชนน้ำเกีฮน มีลำดับขั้นตอนความเป็นมาดังนี้ ระยะเวลาเริ่มต้น ประมาณปี พ.ศ. 2537-2538 เป็นระยะที่กำลังมีปัญหาเกิดขึ้น ในชุมชนอย่างรุนแรงทำให้ชาวบ้านบางส่วนเริ่มตระหนักถึงความเดือดร้อนจนสุดที่จะทนได้ จึงได้เริ่มปรึกษาหารือกันอย่างเงียบๆ เพื่อหาทางออกในการแก้ไขปัญหา นำโดยผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน อย่างไม่เป็นทางการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครู และคนหนุ่มสาวที่ห่างไกลจากยาเสพติด ระยะเวลาต่อมา คือ ระยะเวลากลุ่ม เริ่มต้นประมาณปี พ.ศ. 2539 เป็นระยะที่มีการที่มีการรวมกลุ่มกันระหว่างหน่วยงาน

มีการออกระเบียบข้อบังคับสำหรับให้สมาชิกถือปฏิบัติ แนวคิดและลักษณะการรวมกลุ่มอาชีพกิจ ในชุมชนมาจากเรื่องของความสัมพันธ์ของคนในชุมชน บทบาทชายหญิง ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ระบบการผลิตของชุมชน การเรียนรู้จากชุมชนอื่น และการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ มีผู้นำตามธรรมชาติจึงชุมชนเป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งกลุ่ม โดยรับเอาแนวคิดและรูปแบบการตั้งกลุ่มจาก ภายนอกชุมชนมาขยายผลให้สมาชิกในชุมชนตัดสินใจเลือกรับ ซึ่งชาวบ้านเองก็คำนึงถึงด้านการ รองรับและรักษาประเพณีอันดีงามของชุมชนในอันที่จะนำไปสู่การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เพื่อ เสริมสร้างความสามัคคีภายในชุมชน ที่สำคัญคือ เป็นการสร้างสวัสดิการไว้ให้ครอบครัว ช่วยให้ สมาชิกกลุ่มมีเงินสำรองไว้ใช้ในกรณีที่สมาชิกถึงแก่ความตาย การรวมกลุ่มอาชีพกิจในชุมชนบ้าน โนนใหญ่มีศักยภาพ ในการพัฒนาและแก้ปัญหาในด้านหนี้สินของคนในชุมชน ปัญหารายได้ของ ชุมชนปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งและบุคคลในชุมชนมีวิถีชีวิตความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้นเนื่องจากชุมชนสามารถใช้กลุ่มเป็นกลไกวิเคราะห์และจัดการปัญหาได้อย่างมี ประสิทธิภาพ โดยชุมชนมีความตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการรวมกลุ่มพลังของ ตนเองในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆภายในชุมชน และขยายขีดความสามารถของกลุ่มเพื่อ ออกไปต่อรองกับภายนอกและการที่ชุมชนดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง เกิดจากสิ่ง สำคัญคือ รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโลกภายนอกที่มีความเท่าเทียม เลือกรับ รู้เท่าทัน อำนาจประโยชน์ต่อกันและกันนั่นเอง

ชาญวิทย์ โวหาร (2546:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนใน การลดปัญหาความยากจน : ศึกษากรณีชุมชนประดิษฐ์โทรการ เขตตจจกร กรุงเทพมหานคร มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทของชุมชน ความคิดรวบยอดของชุมชนเข้มแข็ง และกระบวนการ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการลดปัญหาความยากจนในทัศนะคนในชุมชน ระเบียบวิธี วิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning and Appraisal : PLA) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การจัดสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การจัดเวทีชาวบ้านเพื่อนำเสนอข้อมูลและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดย กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้นำชุมชน แกนนำ สมาชิกของกลุ่มกิจกรรมและตัวแทนสมาชิกชุมชน รวม 27 คน ผลการวิจัยพบว่า 1.บริบทชุมชน เป็นชุมชนชานเมืองที่มีที่อยู่อาศัยหนาแน่น สมาชิก ชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด เพราะเป็นญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง และส่วนใหญ่ย้ายถิ่นมาจาก ต่างจังหวัด มีการประกอบอาชีพเครื่องทองลงหิน ผู้นำได้รับการยอมรับจากชุมชน เป็นแกนกลาง ประสานงาน ความร่วมมือ ในการทำกิจกรรม โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน ทุนของชุมชน ประกอบไปด้วย ทุนทรัพย์ การมีเงินออม ทุนทางสังคมมีกลุ่มหัตถกรรมเครื่องทองลงหิน ความ เข้มแข็งของอำนาจต่อรองการกำหนดราคา มีสวัสดิการชุมชนผ่านกิจกรรมกองทุนชุมชนเมื่อ

ให้แก่คนยากจนหรือผู้ด้อยโอกาสให้เข้าถึงทรัพยากรชุมชน มีผู้นำชุมชนสตรีจำนวนมากเป็นผู้คอยกระตุ้น ผู้นำชุมชน ให้มีความคิดที่กว้างไกล ปิดโลกทัศน์ให้แก่ชุมชนได้แสดงศักยภาพของตนเองตามความถนัดและความสามารถ มีเวทีชาวบ้านหรือการเข้าร่วมทำกิจกรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

2.ความคิดรวบยอดของชุมชนเข้มแข็งในทัศนะของคนในชุมชน คือ สมาชิกในชุมชนมีจิตสำนึกที่ดีต่อส่วนรวม มีวัฒนธรรมของชุมชนเป็นพื้นฐาน มีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ มีการสะสมทุนหรือสวัสดิการชุมชน รวมทั้งความตระหนักถึงความเป็นเจ้าของชุมชน

3. กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการลดปัญหาความยากจนในทัศนะของคนในชุมชน ได้แก่ ขั้นตอนของการรวมพลังกลุ่มคนในชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การสร้างทุนและจัดสวัสดิการชุมชน การประสานการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน กระบวนการที่เป็นขั้นตอนเหล่านี้ถือเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการลดปัญหาความยากจน คือ ลดความอึดอัด ขัดสน และความไม่เสมอภาค ด้วยการมีกองทุน มีเงินออม เงินทุนหมุนเวียนสำหรับประกอบอาชีพ มีกิจกรรมที่เพิ่มรายได้ มีสวัสดิการของการช่วยเหลืองาน ฌาปนกิจศพ ทุนการศึกษาสำหรับเด็กยากจน เงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุ การช่วยเหลือผู้ติดเชื้และครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ การรวมกลุ่มและเครือข่ายรวมทั้งอาชีพ ประเด็นดังกล่าวเหล่านี้ถือเป็นเงื่อนไขที่ทำให้คนในชุมชนสามารถลดปัญหาความยากจนได้ ถ้าชุมชนสามารถธำรงความเข้มแข็งไว้ได้อย่างยั่งยืน

มีขวัญ แสงสุวรรณ (2545:บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย บริบทของชุมชนและองค์กรในชุมชนที่ทำให้ชุมชนบ้านโป่งมีลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสนทนากลุ่ม การร่วมกิจกรรม การจดบันทึกภาคสนาม พร้อมทั้งศึกษาจากเอกสาร ตำรา ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้นำและคณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มองค์กรในชุมชน ตลอดจนประชาชนทั่วไปในหมู่บ้าน ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนบ้านโป่ง เป็นชุมชนที่มีประวัติความเป็นมาที่น่าภาคภูมิใจ มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ คือ ป่าอนุรักษ์สันทรายและอ่างเก็บน้ำห้วยใจ ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ เสียสละ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือกัน เป็นคนมีคุณภาพ มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีวัดคอยแทนพระมหากลวงเป็นศูนย์รวมจิตใจ มีโครงการที่สำคัญต่อชุมชน คือ โครงการพัฒนาบ้านโป่งอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ห้วยแม่ใจและสนับสนุนอาชีพ

เกษตรกร และอาชีพอื่นให้แก่ราษฎร องค์กรในชุมชนที่สำคัญ คือ กลุ่มผู้ปลูกไม้ดอก กลุ่ม ฅาปนกิจ และชมรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และอีกหลายกลุ่มเกิดขึ้นจากการที่คนในชุมชนค้นพบ ปัญหา จึงรวมกลุ่มกันวิเคราะห์หาทางเลือกในการแก้ปัญหา โดยใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่และ นำมาใช้อย่างชาญฉลาด ทำให้ชุมชนมีการเรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน มีการจัดการ โดยมีแผน มี โครงการ สมาชิกทุกคนมีความเสียสละ มีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม มีสิ่งยึดเหนี่ยว ความเชื่อเดียวกัน จึงทำให้ชุมชนมีจิตวิญญาณ การที่สมาชิกในองค์กรเป็นคนที่มีคุณภาพ มี คุณธรรม ทำให้ชุมชนมีสันติภาพ จากการบริบทของชุมชนและองค์กรในชุมชนที่มีลักษณะของ การเรียนรู้ มีการจัดการ มีจิตวิญญาณ และมีสันติภาพ จึงทำให้ชุมชนบ้านโป่งเป็นชุมชนที่มีความ เข้มแข็งอีกชุมชนหนึ่ง

วรัทัย จารุทวี (2545:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวคิด เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ศึกษากรณีชุมชนประจวบราษฎร์พัฒนา ตำบลบึงคำพร้อย อำเภอ ลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของชุมชน ประจวบราษฎร์พัฒนาและปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้วิธีการศึกษา เชิงคุณภาพ ประชากรที่ศึกษา คือ สมาชิกชุมชนที่เข้าร่วมกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ และกลุ่ม กองปราบอาสา โดยใช้แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์และแนวการสังเกตเป็นเครื่องมือใน การศึกษา ผลการศึกษาพบว่า การรวมกลุ่มในลักษณะเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของชุมชนประจวบ ราษฎร์พัฒนามีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2538 โดยชาวบ้านรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ขึ้นเพื่อทำ กิจกรรมการผลิต การขาย การแปรรูปและมีภาระคมนาจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนขึ้นมาอีก ครั้งในปลายปี 2544 กลุ่มกองปราบอาสาจัดขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านร่วมกันดูแลความสงบเรียบร้อยของ ชุมชน กิจกรรมเหล่านี้ นอกจากจะก่อให้เกิดรายได้และการมีงานทำภายในชุมชนแล้วยังแสดงให้เห็น ความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน ซึ่งทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถ พึ่งตนเองได้ในระยะยาว ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำ การ มีส่วนร่วมของสมาชิก การเรียนรู้และการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การจัดการและการสนับสนุนจาก ภายนอก

จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา และกำหนดเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา (Conceptual Framework)

